

Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci

E. E. Şişman A. Korkut B. Etlı

Namık Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Tekirdağ

Kentsel veya kırsal alanlarda yapılan peyzaj tasarım çalışmalarında, tasarım aşamalarının eksiksiz olarak yerine getirilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada tarihi değere sahip Tekirdağ Valilik binası ile, Atatürk Anıtını ön plana çıkaracak şekilde mevcut alanın yeniden düzenlenmesine ilişkin peyzaj tasarım projesi hazırlanmıştır. Proje çalışması peyzaj tasarım süreci dikkate alınarak yürütülmüştür. Çalışmada sırası ile, amaç ve sorunların belirlenmesi, mevcut durumu saptamaya yönelik veri toplama (Sürvey ve literatür çalışmaları), çevre analizi, program analizi ve işlev şeması, leke diyagramı (alan strüktür diyagramı) ön (avan) proje ve uygulama projesi gerçekleştirilmiştir. Proje Valilik tarafından uygulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tasarım, peyzaj tasarım süreci, Tekirdağ, kentsel mekan

Landscape Design Process of the Ceremony Area and the Garden of Tekirdag Governorship

It is important to follow the steps of landscape design in both rural and urban landscape studies. Within this paper the landscape design of Tekirdağ Governorship and Atatürk Monument is prepared in order to emphasize the historical building and the monument. The design studies are carried on by following the steps of landscape design. The steps followed in order are; determination of the problems and the purpose, inventory for the current state (survey and references, environmental analysis, function diagram and structural diagram), preliminary project. The design is applied by the Governorship of Tekirdag.

Key words: Design, landscape design process, Tekirdag, urban area

Giriş

Caddeler, meydanlar ve parklar insanların yer değişmelerine şekil verirler. Bu dinamik alanlar, hareket alanı sağlamada, iletişim düğümleri oluşturmada, rekreasyon için ortak mekanlar oluşturmada, iş ve ev yaşamının önemli tamamlayıcısı durumundadırlar (Carr ve Ark., 1995).

Kırsal ve kentsel alanlarda ihtiyaca yönelik, ekolojik öncelikli, nitelikli, işlevsel ve estetik açık ve yeşil alanların tasarlanması ancak peyzaj planlama ve tasarım sürecinin doğru ve eksiksiz uygulanması ile olasıdır. Bu sürecin her aşamasına gereken önem verilmeden gerçekleştirilen çevre tasarım çalışmalarının başarılı sonuçlar ortaya koyması beklenemez.

Tasarım sürecine yönelik olan, Özkan ve ark., (1993) tarafından yapılan çalışmada, Bademler Köyü Mahmut Türkmenoğlu Parkı örneğinde tasarım süreci açısından gözlenen

sorunların ortaya konulması amaçlanmış ve çözüm olanakları araştırılmıştır.

Küçükerbaş ve Özkan (1994) tarafından yapılan çalışmada, Germencik örneğinde bir meydan tasarımına ilişkin bir proje çalışması yapılmıştır.

Yılmaz ve Yılmaz (2000) tarafından yapılan çalışmada, peyzaj/çevre tasarımı çalışmalarına ışık tutmak ve bu konuda eğitim alan peyzaj mimarlığı bölüm öğrencilerine yardımcı olmak amaçlanarak peyzaj tasarım süreci proje örnekleriyle açıklanmaktadır.

Zafer (1998), Şişman ve Kızıoğlu (2002), Şişman ve Etlı (2007) yapmış oldukları yaya bölgeleri projeleri için peyzaj tasarımı için örnekler vermişlerdir.

Barış (2004), peyzaj tasarım sürecine ilişkin aşamaları grafik ve projelerle destekleyerek detaylı bir şekilde anlatımını vermiştir.

Tekirdağ Valiliği, tören alanı ve park alanında peyzaj tasarımını yenilemek amacıyla, Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü tarafından, peyzaj tasarım süreci ve tasarım ilkeleri dikkate alınarak, sorunlara çözüm getiren, ihtiyaçları karşılayan bir peyzaj projesi hazırlanmış, projenin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmasından sonra, proje ihaleye çıkartılmış ve sonuçta hayata geçirilmiş ve kullanıma açılmıştır. Bu proje, Tekirdağ'da ilk kez bir alanın peyzaj tasarım süreci doğrultusunda düzenlenmesine örnek oluşturması açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Tekirdağ Valiliği tören alanı ve park alanlarının tasarımında uygulanan peyzaj tasarım aşamaları sırasıyla ele alınarak açıklanmakta, yapısal ve bitkisel uygulama projesinin alana uyarlanmasından sonraki durum, önceki durum ile karşılaştırılarak sunulmaktadır.

Materyal ve Yöntem

Çalışma alanı, tasarım çalışmasının gerçekleştirildiği alan ile araştırma araç ve gereçlerinden oluşmaktadır. Bu çalışma, Tekirdağ Valilik binası önünde bulunan tören alanı ve parkı kapsayan 3741 m² lik bir alandır (Şekil 1). 1934 yılında düzenlenmiş olan alanda, Atatürk Anıtı ve havuzu çevreleyen formal düzende parterler mevcuttur. Bu formal düzene uygun formal sık bir bitkilendirme yapılmıştır. Sert zemin malzemeye ve kullanıma bağlı olarak son derece aşınmış durumdadır. Alana ilişkin vaziyet planı, topoğrafik harita, 1/1000 ölçekli uygulama imar planları, proje, rapor, fotoğraf ve dökümanlar ile ilgililerle yapılan görüşmeler materyal olarak değerlendirilmiştir. Projelerin çiziminde AutoCAD 2006 programı kullanılmıştır.

Alanın peyzaj tasarım projesinin hazırlanmasında, yöntem olarak Küçükbaş ve Özkan (1994), Özkan ve ark.(1993), Yılmaz ve Yılmaz (2000) ile Korkut (2002) den yararlanılarak peyzaj tasarım süreci 6 aşama da ele alınmıştır.

1. Amaç ve sorunların belirlenmesi
2. Mevcut durumu saptamaya yönelik veri toplama (Sürvey ve literatür çalışmaları)
3. Çevre analizi, program analizi ve işlev şeması
4. Leke diyagramı (Alan strüktür diyagramı)
5. Ön (Avan) proje

6. Uygulama projesi

Bulgular ve Tartışma

Projenin hazırlanmasında, Yöntem'de belirtilen Peyzaj Tasarım Aşamaları aşağıdaki sıra ile dikkate alınmıştır:

Amaç ve sorunların belirlenmesi

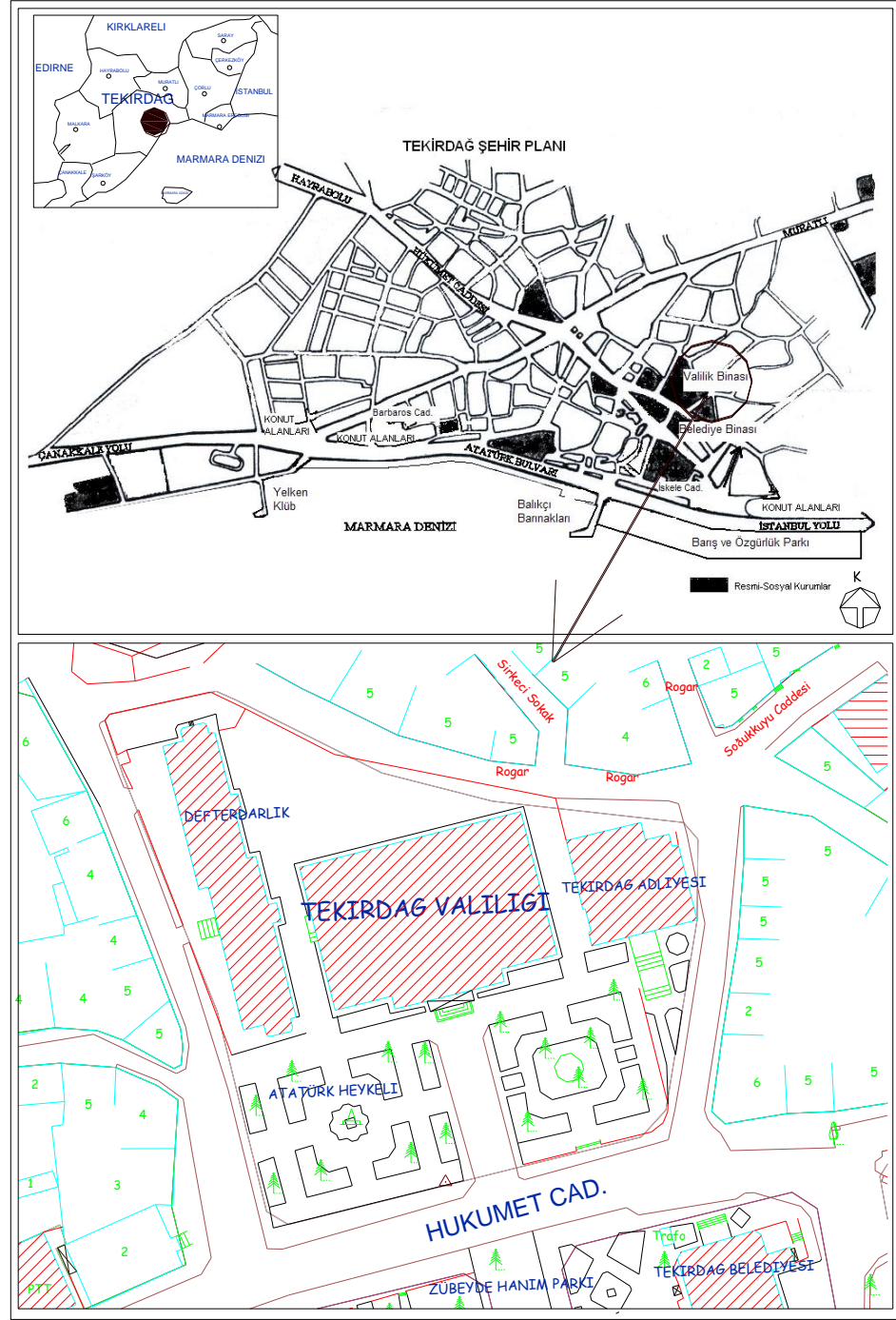
Bu aşamada, projenin amacını ve söz konusu alanın yeniden tasarımını gerektiren sorunların belirlenmesi amacıyla ilgililerle görüşülmüş, alanda incelemeler yapılmıştır. Projenin hazırlanma amacı, Tekirdağ'da resmi törenlerin yapıldığı yer olan Valilik önündeki alanın, kalabalık bir kitlenin toplanmasına olanak verecek şekilde yeniden tasarlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda belirlenen sorunlar aşağıda verilmiştir:

- Alanda yer alan, 1934 yılında yapılmış, Atatürk'ün modellik yaptığı söylenen ve ölçekli yapılmış olan Türkiye'deki iki anıttan birisi olma özelliği taşıyan anıt, mevcut durumunda yeterince algılanamamaktadır.

- Alandaki mevcut durum, aynı zamanda tarihi valilik binasının algılanmasını da engellemektedir.

- Alanda mevcut olan bitkilendirmede; bina ve anıtın algılanmasını engelleyen kaba dokulu, dipten dallanan ve dikim yeri ile aralıkları uygun olmayan türler dikilmiştir. Bu türlere iğne yapraklılardan; *Cedrus libani*, *Pinus pinea*, *Cupressus sempervirens*, *Taxus baccata*, *Thuja orientalis*, geniş yapraklılardan *Acer negundo*, *Salix alba*, *Morus nigra pendula* yoğun olarak kullanılmıştır. Bunun sonucu kent merkezindeki alan, birbiri içersine girmiş, alanı tümüyle kapatan bitki dokusuyla bir koru niteliği kazanmıştır. Bu neden ile alanı genişletmek amacıyla tekniğe uygun olmayan budamalar yapılmış ve bunun sonucunda bozuk formulu bitkiler ortaya çıkmıştır (Şekil 2). Bu nedenle Atatürk Anıtı önündeki tören alanı, mevcut durumuyla toplantılar için elverişli bir alan değildir. Mevcut yapısal tasarımda yer alan bordür ve bitki parterleri toplanmaya olanak vermemektedir.

- Vilayet binasının önünde ve tören alanının yan tarafında bulunan, halkın kullanımına açık olan park da mevcut durumuyla tören alanıyla bütünlük sağlamamaktadır. Bu da alanın bütüncül algılanmasına olanak vermemektedir.

Şekil 1. Çalışma alanı
Figure 1. Study area

Şekil 2. Alanda hatalı kullanılan bitki türlerinden görüntüler
Figure 2. The examples of plant misuses in the study area

Şekil 3. Alanın mevcut durumundan görüntüler
Figure 3. Present view of the area

Bu aşamada çalışma alanında yer verilebilecek kullanımlar belirlenerek bir “**ham program**” oluşturulmuştur.

Mevcut durumu saptamaya yönelik veri toplama (Sürvey ve literatür çalışmaları)

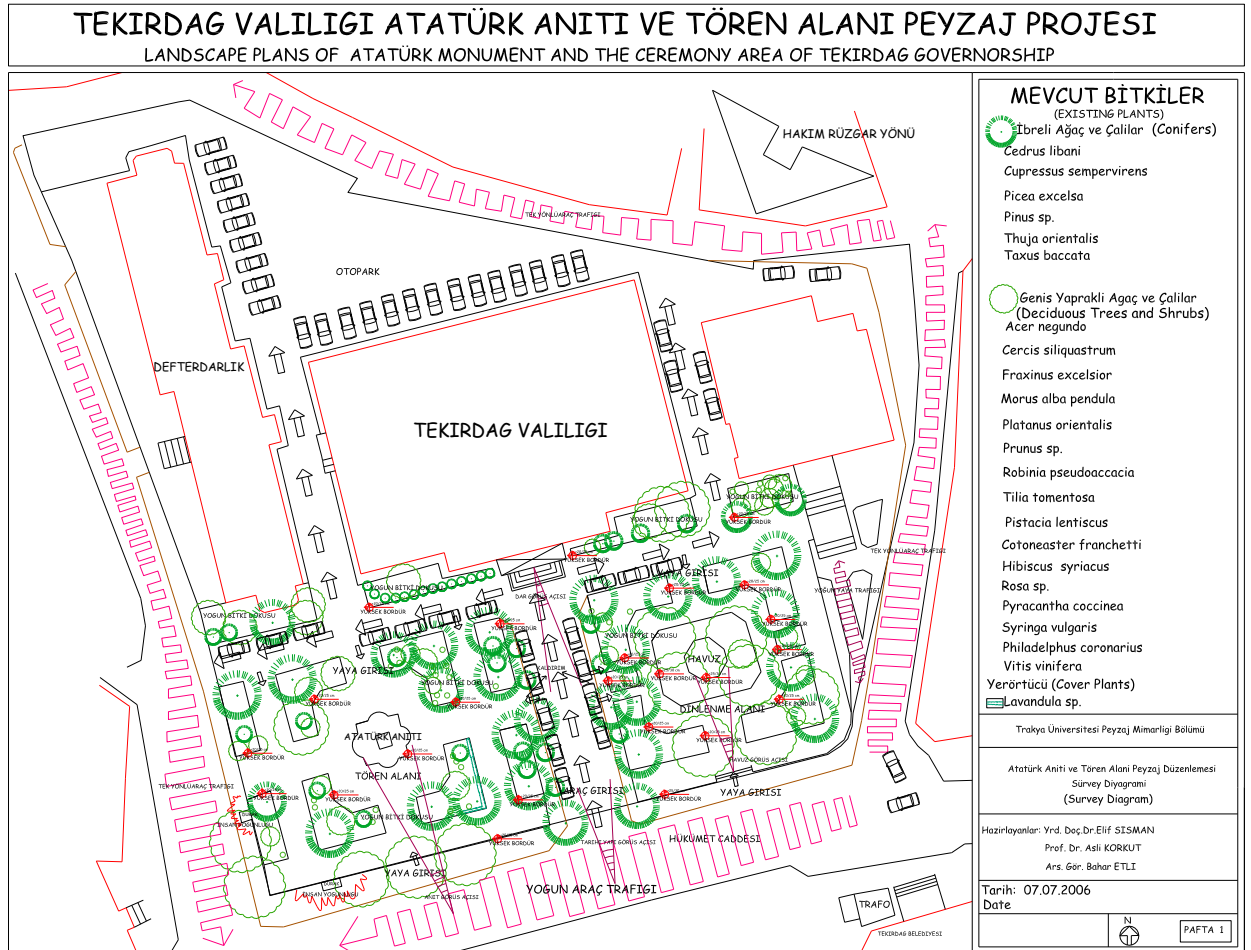
Bu aşamada çalışmaya ilişkin literatür taramaları yapılmış, alanın çevresiyle birlikte mevcut durumunu her yönüyle ortaya koymak amacıyla, alan içinde ve çevresinde gözlem ve ölçümler yapılmış, fotoğraflar çekilmiş, ilgililerle görüşülmüştür (Şekil 3). Toplanan bu bilgiler vaziyet planı üzerinde bir takım işaret ve simgelerle belirtilerek “sürvey diyagramı” oluşturulmuştur (Şekil 4).

Çevre Analizi, Program Analizi, İşlev Şeması

Bu aşamada, çevresel etkilerin alandaki kullanımlar üzerine etkileri ile alandaki mevcut ve olası kullanımların birbirine olan etkileri

analiz edilerek, alanda, ilk aşamada belirlenmiş sorunlara ilişkin çözümler aranmıştır. Bunun sonucunda, ham programda yer verilen kullanımlardan hangilerine kesin olarak yer verilebileceği belirlenerek alana ilişkin “**gereksinim programı**” hazırlanmıştır. Gereksinim programında yer verilen elemanlar (kullanımlar) aşağıda belirtilmiştir:

- Atatürk büstü ve tören alanı,
- Toplanma alanı,
- Mevcut korunacak ağaçlar,
- Izgara sistemi,
- Atatürk röliyefi,
- Su gösterisi,
- Dolaşım ağı,
- Arka fon etkisi yapan bitkisel materyal
- Oturma,
- Yeşil alanlar
- Çiçek parterleri

Şekil 4. Sürvey diyagramı
Figure 4. Survey diagram

Oluşturulan gereksinim programında yer alan elemanları işlevlerine göre gruplandırılarak “**program analizi**” yapılmış ve bu analiz doğrultusunda “**işlev şeması**” hazırlanmıştır (Şekil 5).

Leke Diyagramı (Alan Strüktür Diyagramı)

İşlev şemasında yer alan program elemanları alan içinde, birbirleriyle ilişkileri ve proporsiyon dikkate alınarak uygun yerlere lekeler halinde ölçeksiz olarak yerleştirilmişlerdir. Tasarım alanının Tekirdağ kentinin kimliğini yansıtan, topluma mal olan bir yer olması dolayısıyla, proje hazırlanması sırasında, Tekirdağ Valiliği’nde yapılan, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, siyasi partiler, meslek odaları, sivil toplum kuruluş temsilcileri ile vatandaşların görüş ve eleştirilerinin dikkate alındığı geniş katımlı toplantılarda, alanda mevcut Atatürk Büstü’nün bulunduğu yerde korunması konusunda görüş birliğine varılmıştır. Bu nedenle anıt olduğu yerde bırakılmış, önü tören ve toplantı alanı olarak

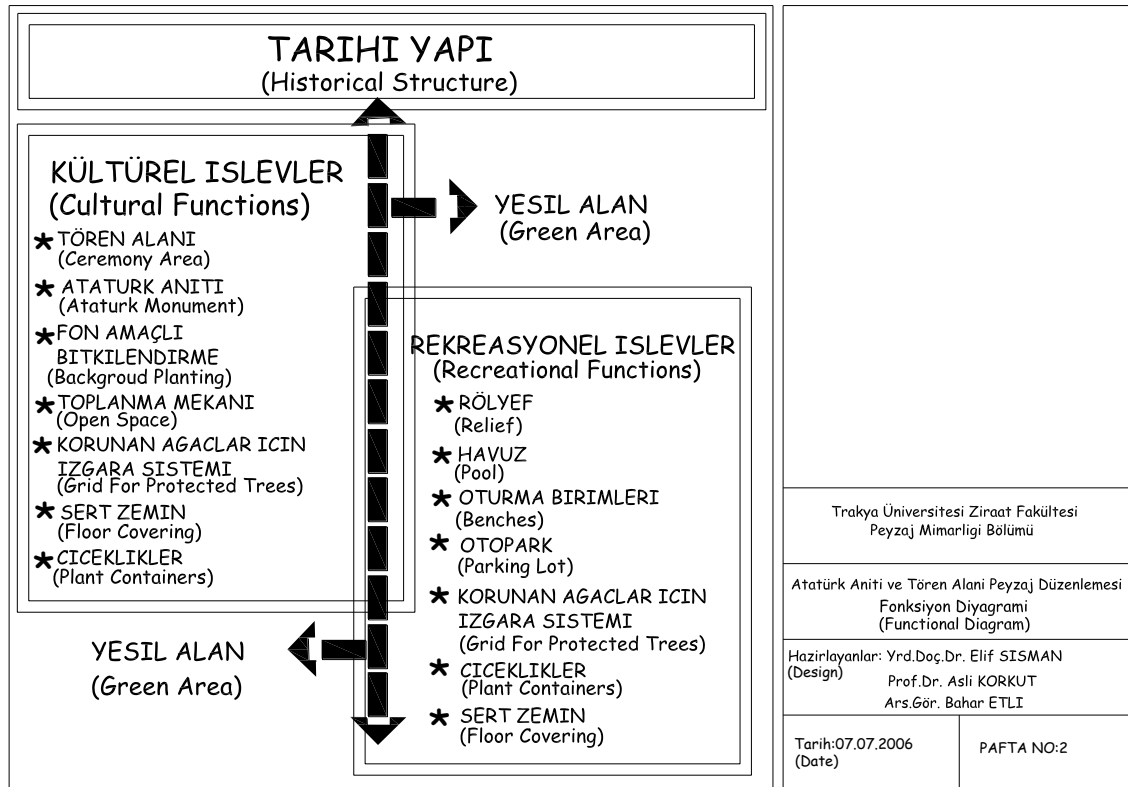
belirtilmiştir. Rekreatyonel işlevlerin toplandığı, yan tarafta kalan alanda da, Atatürk anıtını dengeleyecek plastik obje olarak Atatürk Rölyefi’ne bir su gösterisi içerisinde yer verilmesi kararlaştırılmıştır. Diğer program elemanlarının alan içinde dağılımını gösteren leke diyagramı Şekil 6’da verilmiştir.

Ön proje (Avan Proje)

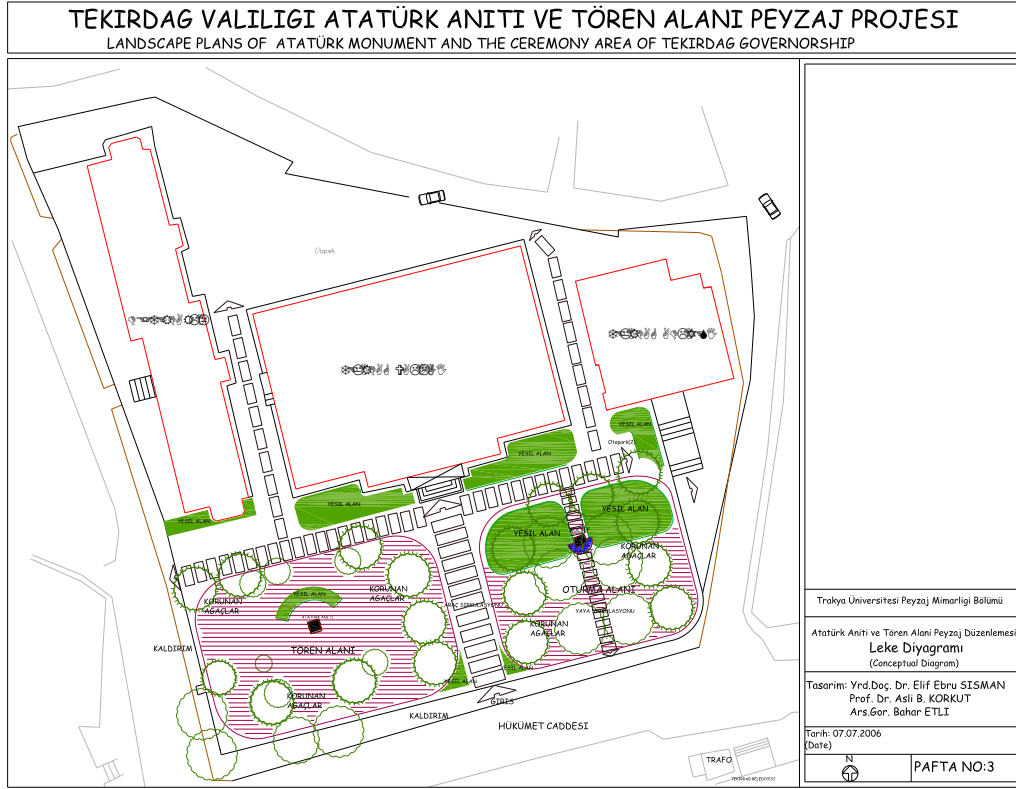
Leke diyagramında lekeler halinde gösterilen kullanımların, proje üzerine ölçekli olarak aktarılması ve biçimlendirilmesiyle alana ilişkin taslak ya da ön proje anlamına gelen “Ön Proje” hazırlanmıştır. Alana ilişkin Ön Proje Şekil 7’de verilmiştir.

Uygulama Projesi

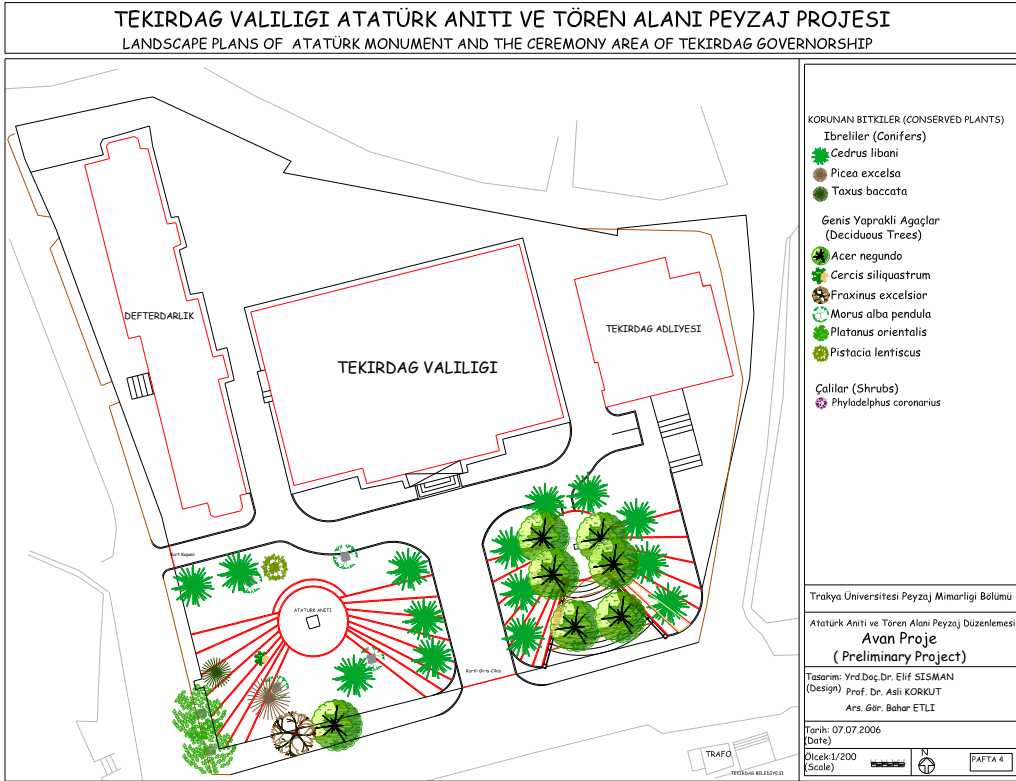
Bu aşamada Avan proje uygulamaya aktarılacak şekilde “Yapısal ve Bitkisel” şeklinde detaylandırılmış ve ölçülendirme yapılmıştır (Şekil 8).

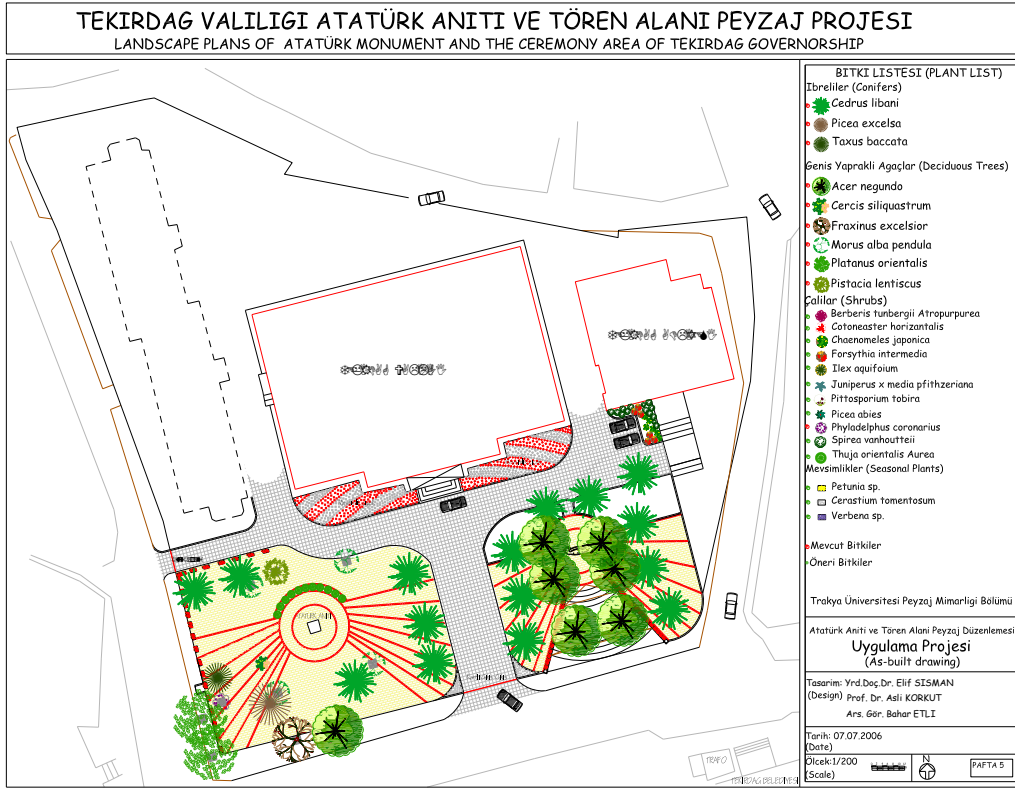
Şekil 5. İşlev diyagramı
Figure 5. Functional diagram

Şekil 6. Leke diyagramı
Figure 6. Conceptual diagram

Şekil 7. Ön proje
Figure 7. Preliminary project

Şekil 8. Uygulama projesi
Figure 8. Application project

Hazırlanan yapısal tasarım çalışması mevcut bitki dokusuyla bilgisayar ortamında çakıştırılmıştır. Çakıştırma işleminin analizi sonucunda, mevcut bitkilerden formu bozulmuş, yanlış budanmış, kurumuş, görsel değerini kaybetmiş ya da yanlış yere yanlış tür olarak dikilmiş olanlar çıkartılmıştır. Özellikle *Cedrus libani*, *Pinus pinea*, *Cupressus sempervirens*, *Taxus baccata*, *Thuja orientalis*, gibi sık dokulu, ışığı geçirmeyen bina ve anıt önünde kullanılmış olan bazı iğne yapraklı ağaçlar alandan çıkartılmak zorunda kalmıştır.

Mevcut bitkilere alanda olması gerekli olan bitkiler de ilave edilerek bitkisel tasarım

gerçekleştirilmiştir. Bitkisel tasarımda, mevcut korunan bitki dokusunun oldukça yoğun olması nedeniyle, anıt arkasında fon etkisi yaratacak bitkiler ile gerekli yerlerde sadece yer örtücü bitkilere ve mevsimlik çiçeklere yer verilmiştir.

Tüm alanda mevcut durumun değiştirilerek sert zemin haline dönüştürülmesi nedeniyle, mevcut ağaçların korunması amacıyla, kök boğazı etrafına ızgara sistemi uygulanmıştır. Projenin alana uygulanması sırasındaki aşamalar ile uygulama sonrasındaki görüntüler Şekil 9'da verilmiştir.

Şekil 9. Projenin alana uygulanması sırasındaki ve sonrasındaki görüntüler
Figure 9. Views from application process and after application

Şekil 9. (devam) Projenin alana uygulanması sırasındaki ve sonrasında görünümler
Figure 9. (continue) Views from application process and after application

Sonuç

Tekirdağ kent merkezinde yapılan çevre tasarım çalışmalarında göze ilk çarpan tasarım ilkeleriyle bağdaşmayan karmaşık, plansız uygulamalardır. Kamuya ait yeşil alanların çoğunda özellikle bitkiler gelişigüzel, işlevsel ve estetik amaçlar göz ardı edilerek kullanılmışlardır. Bitkisel uygulamalar gibi yapısal uygulamaların da peyzaj tasarım ilkeleriyle bağdaştığı söylenemez.

Tekirdağ'da yanlış çevre tasarım çalışmalarının en somut örneği Tekirdağ Valiliği önündeyapılmıştır. Bu alandaki sorunlara çözüm getirmek amacıyla, NKÜ Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğretim elemanları tarafından peyzaj projesi

hazırlanmıştır. Bu proje ile alan, tasarım süreci dikkate alınarak, sorunlara çözüm getiren, ihtiyacı karşılayan bir anlayış içinde yapısal ve bitkisel olmak üzere bütüncül bir yaklaşım içinde tasarlanmıştır. Alanda mevcut gelişmiş durumdaki bazı ağaçlar mümkün olduğunca korunmaya çalışılmış ancak, korunan ağaçların tasarıma yönelik istenilen özelliklere sahip olmaması nedeniyle, yapısal tasarım gerektiği gibi vurgulanamamıştır. Hazırlanan peyzaj projesi, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na onaylandıktan sonra ihaleye çıkartılmış ve ihale işlemlerinin ardından 2006 yılının Kasım ayında alana uyarlanmış ve 2007 yılının Nisan ayında kullanıma açılmıştır.

Kaynaklar

- Barış, E., 2004. Peyzaj Tasarım Süreci. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayını, 1(2) 115-121.
- Carr,S., M. Francis, L.G.Rivilin and A.M. Stone., 1995. Public Space. *Cambridge University Press, ISBN 0-521-35960-0, USA, 400p.*
- Küçükbaş E.V. ve B. Özkan, 1994. Bir Meydan Tasarım Sürecinin Germencik Örneğinde

Ortaya Konulması. *E.Ü. Ziraat Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bornova, İzmir, 36s.*

Korkut, A.B., 2002. Peyzaj Mimarlığı. *Hasad Yayıncılık, İstanbul, 167s.*

Özkan, B., E.Küçükbaş, A. Kaplan, ve N. Aslan, 1993. Ülkemizde Peyzaj Düzenleme Çalışmalarında Tasarım Süreci Açısından Gözlenen Sorunların Bademler Mahmut Türkmenoğlu Parkı Örneğinde Çözüm

- Olanakları Üzerinde Araştırmalar. *E.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bornova, 29 s.*
- Şişman E., ve I. Kızıoğlu, 2002. Erzurum Kent Merkezinde Yaya Bölgesi Olabilecek Kent Mekan Birimlerinin Saptanması ve Projelendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 3(2): 127–139.*
- Şişman, E.E. ve B. Etli, 2007. Tekirdağ Kent Merkezindeki Yaya Bölgelerinin Belirlenmesi ve Projelendirilmesi. *Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 4(3): 327–338.*
- Yılmaz, H. ve S.Yılmaz, 2000. Peyzaj Mimarlığında Tasarım Süreci ve Proje Örnekleri. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları No: 218, Erzurum, 106 s.*
- Zafer, B., 1998. Aydın Germencik Belediyesi Yaya Bölgesi Tasarımı Üzerine Bir Araştırma. *Ekoloji Dergisi, 26: 27–30.*